

ACTA UNIVERSITATIS SZEGEDIENSIS  
DE ATTILA JÓZSEF NOMINATAE

---

ACTA JURIDICA ET POLITICA

Tomus XLIV.  
Fasciculus 5.

HEKA LÁSZLÓ — SZONDI ILDIKÓ

**Magyarok a Drávaszögben**

Szeged, 1993

Edit

Comissio Scientiae Studiorum Facultatis Scientiarum Politicarum et Juridicarum  
Universitatis Szegediensis de Attila József nominatae

JÓZSEF BALÁZS, ELEMÉR BALOGH, LAJOS BESENYEI, EMESE ÉGETŐ, JENŐ  
KALTENBACH, IMRE MOLNÁR, FERENC NAGY, KÁROLY NAGY, PÉTER  
PACZOLAY, BÉLA POKOL, JÓZSEF RUSZOLY, ISTVÁN SZENTPÉTERI, JÓZSEF  
VERES

Redigit  
KÁROLY TÓTH

Nota  
*Acta Jur. et Pol. Szeged*

Kiadja

a szegedi József Attila Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának  
tudományos bizottsága

BALÁZS JÓZSEF, BALOGH ELEMÉR, BESENYEI LAJOS, ÉGETŐ EMESE,  
KALTENBACH JENŐ, MOLNÁR IMRE, NAGY FERENC, NAGY KÁROLY,  
PACZOLAY PÉTER, POKOL BÉLA, RUSZOLY JÓZSEF, SZENTPÉTERI ISTVÁN,  
VERES JÓZSEF

Szerkeszti  
TÓTH KÁROLY

Kiadványunk rövidítése  
*Acta Jur. et Pol. Szeged*

ISSN 0324-6523

A mai Horvátországi Baranya (Drávaszög) egy nagyobb, a történelmi Baranya megye része. Ez a terület a keleti horvát síkság elkülönülő földrajzi egysége. Szerbiától (Vajdaságtól) a Duna, Szlavóniától a Dráva folyó határolja el. Magyarországtól domborzati vagy vízrajzi akadály nélküli sík tájon meghúzott határvonal választja el. A legrégebb településeket már a XII. században említik (pl. Baranyavár). Több települést a XIII. és XIV. században alapítottak.<sup>1</sup>

Baranya megye felosztására a trianoni békekötés után került sor 1920-ban, amikor 1214 km<sup>2</sup> a Szerb–Horvát–Szlovén Királysághoz,<sup>2</sup> a II. világháború után pedig a Horvát Köztársasághoz került. Ennek a területnek az 1991-es népszámlálás szerint 54.265 lakosa volt. A magyarországi része 4.487 km<sup>2</sup> nagyságú és 418 ezer lakosságának száma.<sup>3</sup>

### *Történelmi határbelyzet*

A természeti adottságok és stratégiai előnyök miatt Baranya már neolitikorban lakott volt. Határbelyzete és Mursa (Eszék) – Sopianae – Aquincum út ellenőrzésének lehetőségei miatt már a római imperium ideje alatt sűrűn lakott területnek számított, ugyanis elegendő élelmiszert kellett előteremteni a légióknak a határtelepüléseken.

Az első ismert lakosok az illirek voltak, majd i. e. IV. században a kelták következtek.<sup>4</sup> Az i. e. I. században a rómaiak költöztek Pannóniába. A nagy népvándorlás ideje alatt az V–X. századig Baranya elveszítette őslakosságát, és itt hunok, gótok, avarok, szlávok követték egymást, majd 896-ban jöttek a magyarok. Bekövetkezett az asszimiláció, melynek folyamán a szlávok, mint legnagyobb etnikai csoport a térségben összeolvadtak a magyarokkal.<sup>5</sup> Ennek a folyamatnak a XII. században lett vége.

---

<sup>1</sup> Jugoszláv Enciklopédia, magyar nyelvű kiadás, 1. kötet, Miroslav Krleža Jugoszláv Lexikográfiai Intézet, Zágráb 1985., 452. p.

<sup>2</sup> Az 1985-ös magyar nyelvű Jugoszláv enciklopédia szerint a Jugoszláviához tartozó része 1.214 km<sup>2</sup>, amíg a magyarországi része 4.541 km<sup>2</sup>. Enciklopedija Jugoslavije, 1. knjiga. Leksikografski zavod FNRJ, Zagreb 1955. a 364. p. a jugoszláv rész területét 1.147 km<sup>2</sup>-nek tekinti, a Magyarországi részt pedig 3.943 km<sup>2</sup>-nek. Prof. dr. Dragutin Pavličević-Granice dvaju svjetova, Več. list Zagreb, 1992. áprilisban megjelent sorozatában az 1.214 km<sup>2</sup> adatot használja.

<sup>3</sup> Kincses Baranya, Délmagyarország, Szeged, 1993. július 27.

<sup>4</sup> Prof. dr. Stjepan Sržan: Hrvatska Baranja, Glas Slavonije Osijek, 1991. október (sorozat).

<sup>5</sup> Siniša Kraml – Cija je Baranja? Glas Slavonije Osijek, 1991. augusztus 18.

Baranya megyét már 1193-ban említik.<sup>6</sup> Ekkor a Dráva folyótól délre fekvő területeket is részeinek tekintették (Eszék, Našice stb.). A késő középkorban említett helységek közül néhány a törökök bevonulásakor ideiglenesen eltűnt (Baranyavár, Pélmonostor, Bellye, Dárda stb.). A XIV. század első felében Baranyában a majdnem 60 helységben közel 8.000 lakos élt, amíg a demográfiai csúcs a XV. század vége, amikor 92 település létezett. Címerét 1694-ben kapta, határait 1696-ban szabták ki.<sup>7</sup> (Lásd 1. sz. térkép.)<sup>8</sup>

A törökök bevonulása Pannónia térségére a XVI. század elején nagy politikai, társadalmi és gazdasági változásokat hoz. A mohácsi csata után (1526) Drávaszög, 1543-ban, Pécs elesése után pedig az egész Baranya megye török uralom alá került. A Drávaszöget akkor főleg magyarok lakták, mellettük közel 12 % szláv is itt telepedett le. A magyarok megkülönböztették őket etnikai hovatartozásuk szerint, így különböző neveket is adtak a nem magyar lakosoknak: Török, Német, Rác (szerb), Tót (főleg a horvátokra vonatkozott, de más szláv származásúra is használták). Ezekből majd vezetéknevek is kialakulnak.

A horvátokat Baranyába a törökök telepítik be Dalmáciából.<sup>9</sup> A tengerparti városokat (Zara, Šibenik) nem tudták elfoglalni és ezért a környező falvak lakóit kiköltöztették. Arra számítottak, hogy ha a városok elveszítik a háttérüket, kiéheznek, s így könnyebben behódoltathatják őket. Ekkor költöznek be Dél-kelet Baranyába a mai sokácok ősei. "A beköltözött délszláv népesség katolikus volt, s már a XVII. század elején a pécsi és a mohácsi horvát missziós központokhoz tartoznak".<sup>10</sup> A sokácok akkor a Drávaszög őslakosságának közel 15 %-át képezték, de a lélekszámuk folyamatosan növekedett a Boszniából beköltözöttel.

Egyes elpusztult falvak helyére a XVI. század végén szerbek települtek. Sokan beköltöztek a magyar vagy sokác falvakba is. A török helyőrségekben szolgáltak anélkül, hogy áttértek volna a mohamedán vallásra. A török defterekben "iflak" (oláh) névvel nevezik meg őket. Pataky András szerint a pravoszlávok papjaik nélkül költöztek ide, így az egyházi szervezetük csak a XVII. század végén a Csarnojević patriarka vezette beköltözésük után alakult ki. Ezért az iflak csoportok beolvadtak az itt élő sokác, és kisebb részben magyar közösségbe.

A szerbekkel együtt érkeztek a muzulmánok is. 1591-ben a számuk közel 250 lehetett.

---

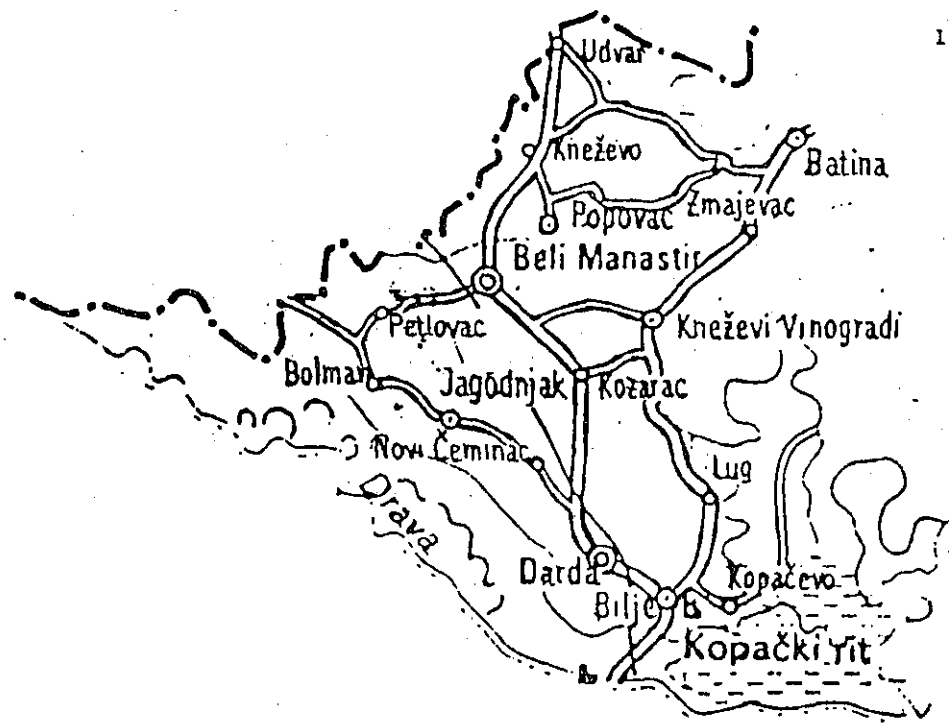
<sup>6</sup> Enciklopedija Jugoslavije 1. knjiga A – Bosk, Leksikografski zavod FNRJ, Zagreb 1955. 364. p.

<sup>7</sup> Stjepan Sršan: Baranja (részleteket az eszéki "Kormoran" lap 1992. október 18. számában közölte).

<sup>8</sup> Lásd az 1. sz. lábjegyzetet.

<sup>9</sup> Pataki András: A Drávaszög 400 évvel ezelőtt, Magyar Képes Újság, Eszék, 1992. (sorozat)

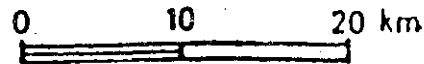
<sup>10</sup> Lásd a 6. jegyzetet.



1. sz. térkép

BARANYA,  
Földrajzi  
térkép

1:1 000 000



A XVI. század végén Drávaszögben közel 14.000 magyar, 2.700 horvát, 900 szerb és 250 "török" élt.<sup>11</sup> Az akkori 13 településen magyarok voltak többségben, 7 településen horvátok, a szerbek 3 településnek a többségét tették ki, amíg két településen vegyes volt a nemzetiségi összetétel.

A haderők gyakori vonulásai, rablások, járványok, éhség okozták a térségben a lakosság nagy költözködéseit. Rákóczi Ferenc fölkelése 1703–1711 között, a nagy pusztítások miatt újabb költözésre kényszerültek a baranyaiak. Szenvedésüknek végét jelentette az 1711-es Szatmári békekötés.

A törökök kiűzése után<sup>12</sup> a néptelen Baranya boszniai horvátokkal (sokácokkal) települ be, akik Srebrenicából jönnek (1689–1713), a szerbek pedig Koszovóról költöznek ide a Csarnojevič-féle vándorlaskor.

1713-óta Baranyába németek telepednek le főleg Ausztriából, a Rajna mellékéről és Bajorországból.

A cigányok letelepedésével az etnikai kép még bonyolultabbá válik Baranyában.

A magyarok száma főleg 1867 után növekedett, amikor egyrészt újabb magyar lakosok telepednek le, másrészt pedig a szlávok elmagyarosodtak.

1839-ben Baranya megyében még 48.400 horvát, illetve szerb élt, 1910-ben a számuk csökkent 40.000-re. Trianon után Drávaszög Jugoszlávia területe lett, majd a II. világháború után Horvátország – Jugoszlávia szétesésekor Baranya szerb ellenőrzés alá került (Krajina), a lakosságának nagy része (főleg horvátok és magyarok) menekülésre kényszerült, meghozzá Magyarországra vagy Horvátországba. Drávaszög további sorsa bizonytalan. Jelenleg ezt a területet az ENSZ békefenntartó erők ellenőrzik, de kétséges, hogy ez a terület Horvátországhé marad, vagy Szerbiához csatolják.

### *A tulajdoni viszonyok a pélmonostori járásban*

A második, Tito Jugoszláviájában két tulajdoni forma volt. Így a társadalmi tulajdonban voltak a "Belje" mezőgazdasági–ipari kombinát, a "Jelen" Vadászati–Erdészeti Gazdaság, és a termelőszövetkezetek. Mellettük társadalmi tulajdonban voltak azok a területek, amelyeken infrastruktúra, vagy fontos objektumok épültek. Magántulajdonban voltak a lakó- és gazdasági épületek, valamint az egyéni gazdálkodáshoz szükséges eszközök.

A horvát parlament 1991-ben hozta a termőföldről szóló törvényt (Narodne novine RH 34/91), amely szerint a társadalmi tulajdon állami tulajdonná vált. Így Horvátország tulajdona lett a Drávaszög két legnagyobb

---

<sup>11</sup> Lásd az előző jegyzetet.

<sup>12</sup> Lásd a 4. jegyzetet.

vállalata (Belje" és "Jelen", melynek új neve "Hrvatske šume" lett). A következő táblázaton láthatók a "Belje" és "Hrvatske šume" tulajdonosai 1697-től máig.<sup>13</sup>

1. sz. tábla

Tulajdonos neve	A tulajdonlás ideje		Összesen
	kezdete	vége	(években)
Savoyai Jenő	1697	1736	39
Habsburg császárság	1736	1780	44
Kristina és Albert	1780	1822	42
Karlo Ludvig	1822	1847	25
Albert	1847	1897	50
Fridrich	1897	1918	21
Jugoszláv Királyság	1918	1941	23
Horvátország	1944		

### Drávaszög öngazgatása

A járás területén Pélmonostor székhellyel működtek a háború kitöréséig az öngazgatási szervezetek. Mellettük helyi irodák is léteztek a következő településeken:

Batina (Kiskőszeg), Draz (Darázs), Topolje (Izsép), Popovac (Baranyabán), Beli Manastir (Pélmonostor), Baranjsko Petrovo Selo (Petárda), Bolman (Bolmány), Jagodnjak (Kácsfalu), Ceminac (Laskafalu), Darda (Dárda), Bilje (Bellye), Lug (Laskó), Karanac (Karancs), Knezevi Vinogradi (Hercegszöllős) és Zmajevac (Vörösmart). (Lásd a 2. sz. térkép.)<sup>14</sup>

A horvát parlament 1992. decemberében új közigazgatási törvényt hozott, amely szerint Horvátországnak 21 megyéje van, amelyek a helyi közigazgatást látják el.

E törvény alapján a Drávaszög Eszék–Baranya megye része, melynek székhelye Eszék. (Lásd a 3. sz. térkép.)<sup>15</sup> A megyében Eszéken kívül még három helység rendelkezik városi státussal: Djakovo, Valpovo és Pélmonostor. A megye 30 járásából 7 a Drávaszögben található: Ceminac, Popovac, Petlovac, Knezevi Vinogradi, Bilje, Draz és Dárda.

<sup>13</sup> Basic dokument to provide UNPROFOR forces with the relevant historical, demographic and territorial facts about Baranya commune of Beli Manstir.

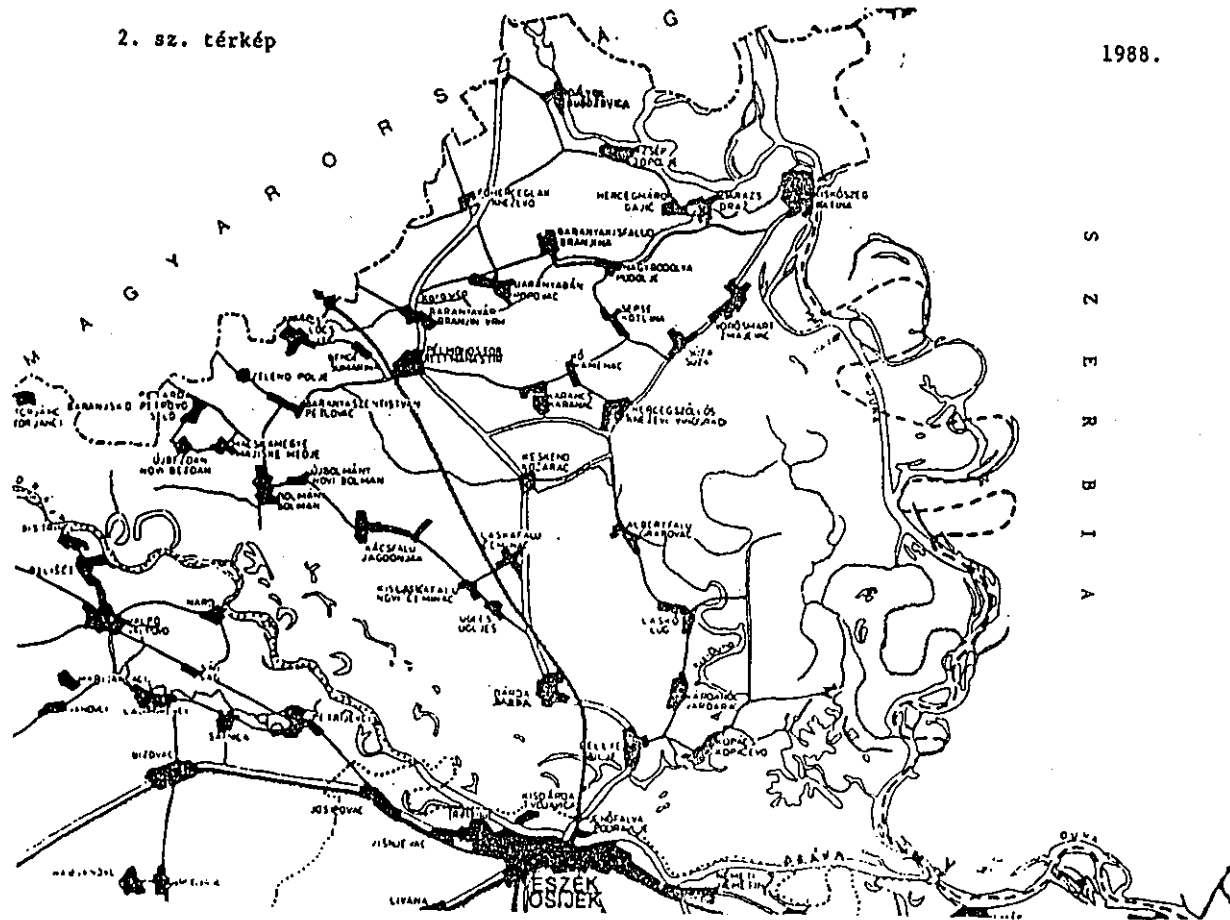
<sup>14</sup> Éger György: A Drávaszög nemzetiségi viszonyai az elmúlt száz évben (1880–1981), Magyar Kutatás Évkönyve, 1988. (Az 1991-es adatok a horvátországi népszámlálás adatai.)

<sup>15</sup> Vjesnik Zagreb, 1992. november

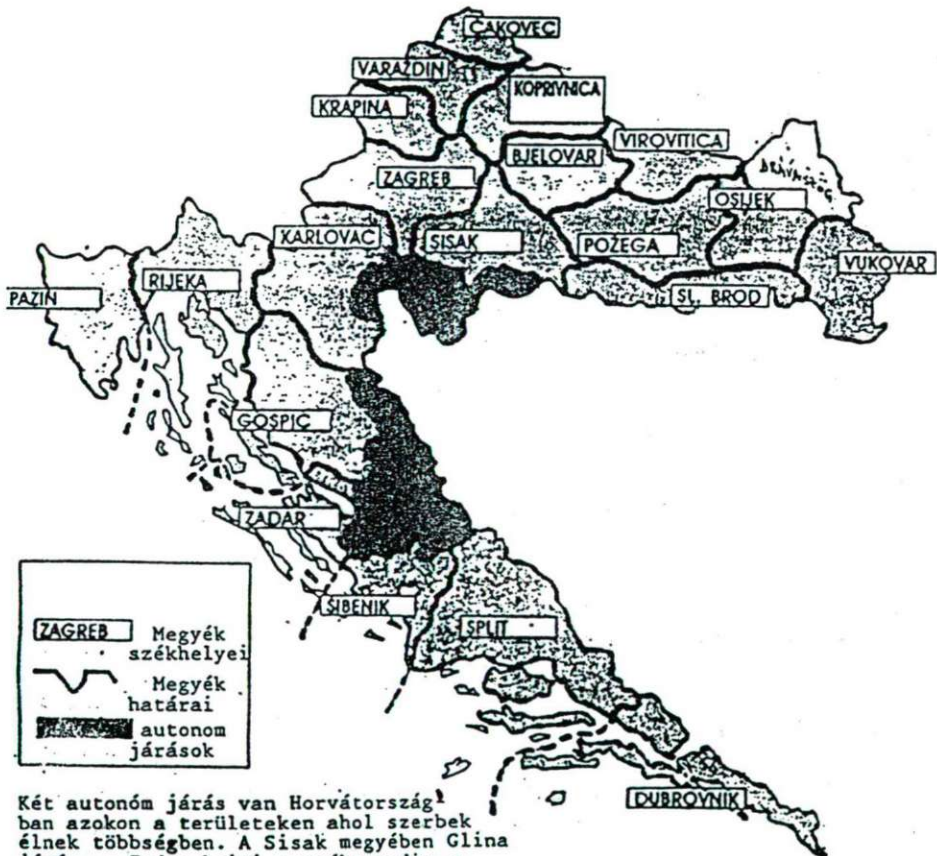
# A DRÁVASZÖG KÖZIGAZGATÁSI TERKEPE

2. sz. térkép

1988.





A HORVÁT KÖZTÁRSASÁG MEGYÉI

Két autonóm járás van Horvátországban azokon a területeken ahol szerbek élnek többségben. A Sisak megyében Glina járás, a Zadar-knini megyébe pedig a Knini járás.

1993. február 7-én történt a választás a horvát parlament Vármegei Házába, valamint az eszék—baranyai megyei testületekbe, és a helyi igazgatási testületekbe is. A drávaszögi helységek képviselőit Eszéken választották, mivel a Drávaszögben a horvát törvények nem érvényesek.

Visszatérve az 1992-es háború előtti nemzeti struktúrára, a közigazgatási szervezetek dolgozói között vizsgálódva, a következő kép alakul ki 244 dolgozót tekintve:

2. sz. tábla<sup>16</sup>

Dolgozók nemzeti struktúrája	absz.		A lakosság nemzeti struktúrája	Különbség
		%		
Horvát	72	30	Horvát 41,7 %	- 11,7 %
Szerb	126	53	Szerb 25,5 %	28,5 %
Magyar	35	15	Magyar 16,5 %	- 1,5
Mások	11	2	Mások 16,1 %	- 14,1

A közigazgatási szervezetek vezetői helyein a nemzeti struktúra következően alakul:

horvát 5  
szerb 6  
magyar 0

A járási bíróságon összesen 8 bíró dolgozott, köztük:

horvát 3  
szerb 4  
magyar 1

Az ügyészségben 1 ügyész volt, nemzetisége szerint – szerb.

#### Adatok a népességről

Horvátország területe 56.538 km<sup>2</sup>, amelyen az 1991-es népszámlálás szerint 4.760.344 lakos élt. Ebből 3.708.308, vagyis 77,9 % horvát, 580.762, vagyis 12,2 % szerb, és egyéb nemzetiségek, köztük 25.347, vagyis 0,53 % magyar. A horvátországi magyarok száma egyre csökken. Az 1921-es népszámlálás

<sup>16</sup> Lásd a 13. sz. lábjegyzetet.

szerint 70.022, 1931-ben 66.341 magyar élt Horvátországban. A magyarok számának csökkenését a következő táblázat mutatja be:<sup>17</sup>

3. sz. tábla

Népszámlálás éve	Horvátország lakossága össz.	Magyarok száma	Baranya lakossága össz.	Ebből magyarok
1890	2.855.000	78.000+	48.612	17.184
1900	3.162.000	101.000+	48.612	17.325
1910	3.461.000	123.000+	51.434	20.348
1921	3.427.268	80.000++	49.452	16.638
1948	3.779.858	51.450+	53.502	16.945
1961	4.159.634	42.347	56.090	15.303
1971	4.426.221	35.488	56.322	13.473
1981	4.601.469	25.439	53.409	9.920
1991	4.760.344	25.347	54.265	8.956

+ Sebők László becslései

++ Az 1925-ös olasz népszámlálás adatait használta Sebők László, ez alapján az Istria magyarságot 3.500 főre becsülte

A magyarság számának csökkenése okát kereshetjük az asszimilációban, a két világháború közötti torzításokban, a II. világháború utáni Magyarországra való kiköltözésekben. 1939–1948 között 7.000 horvátországi magyar hagyta el Jugoszláviát, 14.000 pedig Vajdaságba költözött.<sup>18</sup>

Annak ellenére, hogy a hivatalos adatok szerint 1991-ben a horvátországi magyarság száma 25.347, több szerző szerint számuk sokkal nagyobb. Ennek okait a "jugoszláv" nemzet kialakulásában találhatjuk, tudniillik 1971 óta a népszámlálásokban "jugoszlávok" nemzetiségként szerepeltek. Legnagyobb részben a vegyes házasságokból született gyermekek voltak "jugoszlávok". Ennek a semleges "nemzetnek" még az 1981-es népszámlálási adatokban is nagy a szerepe, de már az 1991-es népszámlálási adatok alapján csökkent a számuk, mivel vagy horvát vagy szerb, illetve magyar nemzetiségűnek vallják magukat. Drávaszögben a "jugoszlávok" száma 1971-ben 1.046, 1981-ben 8.397, 1991-ben pedig 4.265.

<sup>17</sup> Sebők László: A horvátországi magyarok a statisztikák tükrében, Régió, Kisebbségi szemle, Budapest, 1992/3, kivéve az 1991-es népszámlálási adatok.

<sup>18</sup> Vladimir Žerjavić: Opsesije i megalomanije oko Jasenovca i Bleiburga, Globus, Zagreb, 1992. 150. és 151. p.

A németek sorsa még rosszabb a magyarokétól is. 1931-ben Drávaszögben németek voltak a legnagyobb számban. Ekkor 15.900 német, 13.900 magyar, 11.300 horvát és 10.400 szerb élt Drávaszögben.<sup>19</sup>

A II. világháború után csökkent a németek száma. Az 1948-as népszámlálás szerint Baranyának 53.000 lakosa volt, ebből 18.800 horvát, 17.000 magyar, 11.400 szerb és 4.500 német.<sup>20</sup>

Ebben az időszakban a horvátok nagyobb számban érkeztek Baranyába, velük együtt a szerbek is, de kisebb számban. A németek száma tovább csökkent, így 1971-ben 773, 1981-ben már csak 410 német élt Baranyában.

Amióta a Drávaszög Jugoszlávia, illetve Horvátország területe lett, egyik nemzetnek sem volt abszolút többsége. (Lásd 4. sz. térkép.)<sup>21</sup> A II. világháború befejezéséig a magyaroknak volt relatív többsége, azóta pedig 1991-ig a horvátoknak. (Lásd. 4., 5., 6., 7. sz. táblákat.)

A mai horvátoszági háború kitörése után, Baranyában a horvát, illetve magyar lakosság nagyobb része elmenekült, főleg a fiatalok és az értelmiségiek, így a baranyai magyarság (akik még maradtak) újabb veszély előtt áll. Szétszóródott a lakosság Magyarország és Horvátország (főleg Eszék) között, az értelmiség valószínű nem kíván visszatérni, ha az ottani helyzet nem változik meg. Ekkor a Baranyában maradt magyarok további asszimilációja aligha kerülhető el.

A Drávaszögben állomásozó ENSZ békefenntartó erők sajnos nem tudták teljesíteni feladatukat, amely szerint nem engedhetik meg a további kitelepítéseket az általuk ellenőrzött területekről. Sajnos, a horvát és magyar lakosság kitelepítése továbbra is folytatódik Drávaszögből. (Lásd 5. sz. térkép.)

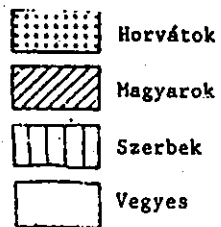
A sok probléma mellett (háború, rossz gazdasági helyzet) az eszéki Magyar Képes Újság – kisebb-nagyobb késéssel – továbbra is megjelenik. Amióta 1949-ben Eszéken megalakult a Horvátországi Magyarok Szövetsége, szintén egyfolytában működik is, mint társadalmi szervezet. Feladata és célja az identitás megőrzése, kulturális és történelmi hagyományok ápolása, az anyanyelv megőrzése.

---

<sup>19</sup>Enciklopedija Jugoslavije 1. knjiga, A – Bosk, Leksikografski zavod FNRJ, Zagreb 1955., 364. és 365. p.

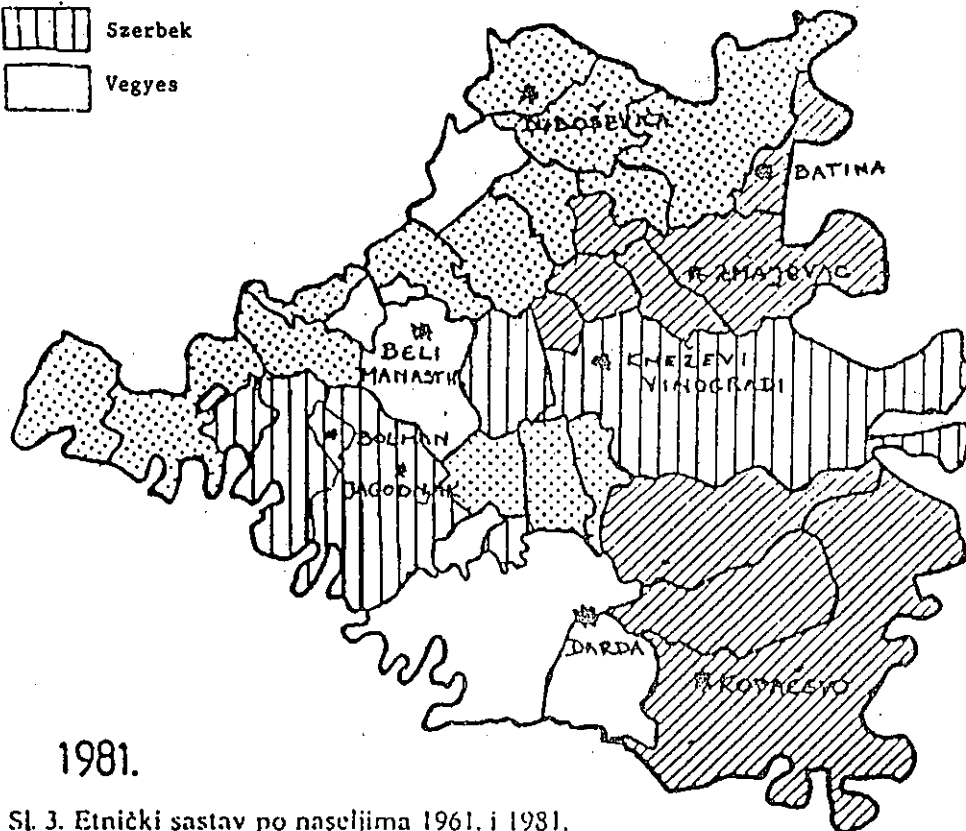
<sup>20</sup>Lásd az előző jegyzetet.

<sup>21</sup>Lásd az 5. sz. lábjegyzetet.



BARANYA ETNIKAI KÉPE /1961 és 1981-es aa

4. sz. térkép



Sz. 3. Etnički sastav po naseljima 1961. i 1981.

Baranya etnikai struktúrája 1839-1981 között

4. sz. tábla.

Év	1839*		1880 <sup>1</sup>		1890 <sup>1</sup>		1900 <sup>1</sup>		1910 <sup>1</sup>		1920 <sup>1</sup>	
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
Horvátok	10.733	30,6	10.505	23,5	10.146	21,0	10.604	22,0	9.962	19,6	9.265	18,8
Szerbek	5.284	15,0	5.411	12,1	6.816	14,1	5.834	12,1	6.194	12,2	6.348	12,9
Magyarok	10.409	28,5	14.224	31,6	17.177	35,6	17.302	35,9	20.313	40,0	16.638	33,8
Németek	8.445	24,0	12.658	28,4	13.678	28,5	13.756	28,6	13.557	26,7	15.976	32,6
"Jugoszlávok"	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Mások	324	0,9	1.994	4,4	419	0,8	648	1,4	720	1,5	944	1,9
Összesen	35.235	100,0	44.792	100,0	48.236	100,0	48.144	100,0	50.757	100,0	49.173	100,0

Év	1941 <sup>2</sup>		1948 <sup>1</sup>		1953 <sup>1</sup>		1961 <sup>1</sup>		1971 <sup>1</sup>		1981 <sup>1</sup>	
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
Horvátok	8.458	16,6	18.792	35,1	17.984	41,9	23.514	41,9	23.283	41,3	19.136	35,8
Szerbek	7.804	15,3	11.442	21,4	11.607	24,4	13.698	24,4	15.614	27,7	12.857	24,1
Magyarok	18.854	36,9	16.945	31,7	16.012	27,3	15.303	27,3	13.473	23,9	9.920	18,6
Németek	13.600	26,5	4.494	8,4	3.228	2,5	1.392	2,5	773	1,4	410	0,8
"Jugoszlávok"	—	—	—	—	—	0,2	115	0,2	1.355	2,4	8.850	16,6
Mások	2.316	4,5	1.829	3,4	2.035	3,7	2.066	3,7	2.824	3,3	2.236	4,1
Összesen	51.032	100,0	53.502	100,0	50.866	100,0	56.088	100,0	56.322	100,0	53.409	100,0

Forrás:

\*: A Pécsi Püspökség adatai 1839-ből, Népszámlálás (Magyarország) 1880, 1890, 1900, 1910, (Jugoszlávia) 1921, 1931, 1948, 1953, 1961, 1971, 1981  
 A népesség anyanyelve... 1941

Az 1931-es adatokat nemzetiség szerint nem jelentették meg. J. Dössel (1940) szerint 1931-ben 52.901 lakosa volt Baranyának, ebből 24.188 horvát és szerb (45,72%) 14.931 német (28,22%), 13.613 magyar (25,73%) és 169 zsidó (0,33%).

Nyíregyi I.: Visszatért Délvidék, (Budapest, 1941.) című könyvének adatai: 51.977 lakos, ebből 20.341 horvát és szerb (39,10%), 15.550 magyar (29,9%), 15.454 német (29,7%) és mások (1,5%).

1. Knezevo település 1880., 1890., 1900 és 1910 évi adatait a magyarországi Ivándárda tartalmazza.

2. Az anyanyelv szerint

5. sz. tábla

## A pélfmonostori járás nemzeti összetétele az 1981-es népszámlálás szerint

Összesen	Csehek	Horvátok	Macedónok	Muzulmánok	Szlovének	Szlovákok	Albánok	Orszákok	Bolgérok	Csehek	Olaszok	Magyarok	Németek
33.409	276	19.136	43	62	353	13.857	56	6	19	32	3	9.920	410
100%	0,5	57,8	0,1	0,1	0,7	41,1	0,1	0,0	0,1	0,1	0,0	29,7	1,2

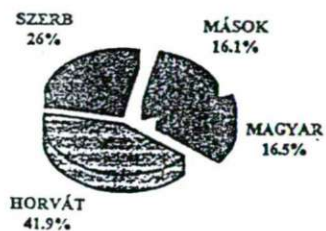
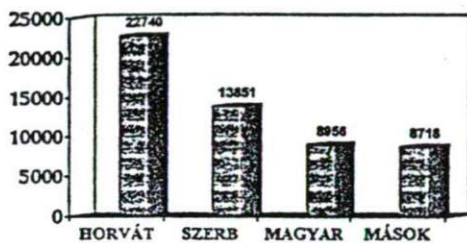
## Nem vallja magát nemzetiségnek

Langyelők	Cigányok	Románok	Oroszok	Rutének	Szlovákok	Ukránok	Oláhok	Egyebek	Nem nyilatkozik	Jugoszlávok	regionális beosztás	ismeretlen
17	262	204	15	10	44	6	2	3	280	8.397	173	709
0,0	0,5	0,4	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,5	25,1	0,3	1,9

6. sz. tábla.

Pélmonostor járás népességének demográfiai megoszlása

Horvátok:	22.740 fő
Szerbek:	13.851 fő
Magyarok:	8.956 fő
Mások:	8.718 fő
Összesen:	54.265 fő



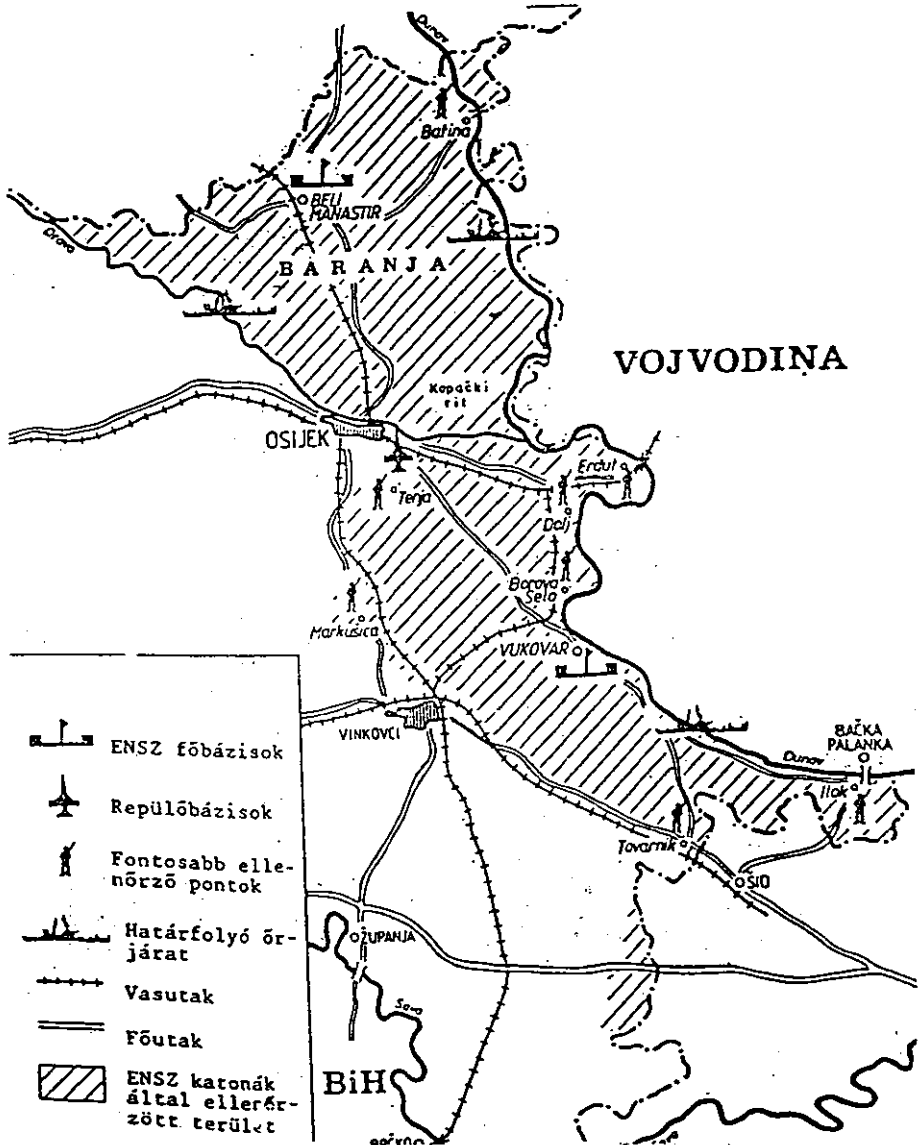


7. sz. tábla:

## A Pélmonostori járás demográfiai struktúrája

Település	Összesen	Horvátok		Szerbek		Magyarok		Mások	
		fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
1. Baranško P. Selo	779	609	78	29	4	72	9	69	9
2. Batna	1.449	446	31	61	4	688	47	254	18
3. Beli Manastir	10.146	3.262	32	3.770	37	865	3	2.249	28
4. Biše	3.571	1.801	53	572	16	422	12	676	19
5. Bolman	741	86	12	586	79	5	1	64	8
6. Brajina Vrh	1.576	1.026	65	190	12	46	3	316	20
7. Brajina	633	289	46	219	34	7	1	118	19
8. Ceminac	1.413	1.063	75	131	9	52	4	167	12
9. Darda	6.751	2.532	38	2.289	34	625	9	1.304	19
10. Drav	840	570	68	16	2	212	25	42	5
11. Dubočevica	852	747	88	32	4	23	2	50	6
12. Gače	517	409	79	6	1	75	15	27	5
13. Grabovac	1.079	873	81	34	3	31	3	141	13
14. Jagodnjak	1.951	296	15	1.439	74	67	3	149	8
15. Jasenovac	171	116	68	22	13	6	3	27	16
16. Kamenac	794	83	28	57	19	90	31	64	22
17. Karanac	1.466	432	29	551	38	289	20	184	13
18. Kneževi Vinogradi	2.127	651	31	674	32	382	18	420	19
19. Kneževci	1.408	418	30	411	29	90	6	489	35
20. Kopačevo	805	118	15	32	4	610	76	45	5
21. Kotlina	460	27	6	5	1	416	90	12	3
22. Kozarac	933	815	87	67	7	25	3	26	3
23. Kozjak	140	91	65	16	11	20	15	13	9
24. Linc	735	615	84	31	4	9	1	80	11
25. Lug	1.036	125	12	27	3	834	80	50	5
26. Majke Medie	158	53	34	83	53	2	1	20	12
27. Meće	998	504	51	213	22	78	8	193	19
28. Mirkovac	233	141	60	42	18	25	11	25	11
29. Mitrovac	111	54	49	20	18	11	10	26	23
30. Novi Bezdán	376	20	5	3	1	329	83	24	6
31. Novi Bolman	215	14	7	163	76	12	5	26	12
32. Novi Ceminac	537	200	37	261	49	8	1	68	13
33. Novo Nevesanje	115	0	0	104	90	8	7	3	3
34. Petlovac	1.012	843	83	51	5	25	3	33	9
35. Podolje	282	64	23	10	3	178	63	30	11
36. Podunavje	2	1	50	1	50	0	0	0	0
37. Popovac	1.582	1.034	65	347	22	17	1	184	12
38. Sokolovac	70	18	26	42	60	3	4	7	10
39. Sudarac	0	0	0	0	0	0	0	0	0
40. Suza	792	56	7	15	2	664	84	57	7
41. Šoćerana	729	270	37	144	20	65	9	250	34
42. Štrnc	170	70	41	18	11	20	12	62	36
43. Šumarina	655	387	59	113	17	30	5	125	19
44. Švajcarnica	293	49	17	209	71	1	0	34	12
45. Tíkves	73	26	36	31	42	4	5	12	17
46. Topolje	683	565	83	37	5	56	8	25	4
47. Torjana	476	291	61	7	1	15	3	168	35
48. Učeh	653	19	3	582	89	8	1	43	7
49. Vardarac	782	124	16	25	3	536	69	87	12
50. Zeleno Polje	122	73	60	30	24	1	1	18	15
51. Žitna Greča	46	24	52	4	8	9	20	8	20
52. Zmajevac	1.235	240	20	29	2	888	72	78	6
Összesen:	54.265	22.740	41,9	13.851	25,5	8.956	16,5	8.718	16,1

ENSZ erők Baranyában és Kelet - Szlavóniában



A Drávaszög (Baranya) nemzetiségi megoszlása 1910–1991 között<sup>22</sup> (fő)

anyanyelv	1910	1941	1948	1971	1981	1991
magyar	20.348	24.145	16.945	13.473	9.920	8.956
horvát	1.896	6.645	18.792	23.283	19.136	22.740
szerb	6.212	6.782	11.442	15.614	12.857	13.851
egyéb délszláv	-	332	875	1.068	756	4.265 <sup>1</sup>
német	14.191	12.402	4.494	773	410	-
egyéb	8.787 <sup>2</sup>	1.475 <sup>3</sup>	954	2.111 <sup>4</sup>	10.330 <sup>5</sup>	4.453 <sup>6</sup>
Összesen:	51.434	51.781	53.502	56.322	53.409	54.265

Jelmagyarázat:

<sup>1</sup> Jugoszlávok<sup>2</sup> legnagyobb részt sokácok [Éger György szerint "A horvátok 1910-ben közölt számát korigálni kell a sokácokéval, így az irreálisan magas "egyéb" kategória rovására kb. 10.000 fő horvátal (20 %) számolhatunk"]<sup>3</sup> ebből 1.242 fő cigány<sup>4</sup> ebből 1.046 fő jugoszláv<sup>5</sup> ebből 8.397 fő jugoszláv, 799 fő ismeretlen<sup>6</sup> ebből 681 fő nem nyilatkozott a nemzetiségi hovatartozásáról

## Baranya nemzetiségi megoszlása %-ban

nemzetiség vagy anyanyelv	1910	1941	1948	1971	1981	1991
magyar	39,5	46,6	31,7	23,9	18,6	16,5
horvát	3,7	12,8	35,1	41,3	35,8	41,9
szerb	12,0	13,1	21,4	27,7	24,1	25,5
egyéb délszláv	-	0,6	11,6	1,9	1,4	7,9
német	27,6	24,0	8,4	1,4	0,8	-
egyéb	17,1	2,9	1,8	3,8	19,3	8,2
Összesen:	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

<sup>22</sup> Éger György: i.m.<sup>23</sup> Lásd a 14.sz.lábjegyzetet.

Amint látható a táblázatokból is, a magyarok száma az elmúlt 8 évben több mint felére csökkent. Ugyanígy a németek szinte majdnem eltűntek a Drávaszögből, amíg a horvátok és szerbek száma növekedett, főleg a II. világháború után.

### *Magyarok lakta települések a Drávaszögben*

Az 1991-es népszámlálás adatai szerint<sup>24</sup> 24 baranyai településen abszolút többségben a horvátok voltak, 8 településen magyarok, 5 településen pedig a szerbek, 10 településen pedig vegyesen éltek horvátok és szerbek, 2 településen pedig horvátok és magyarok. (Lásd 6. sz. térkép.)

A magyarok számának alakulását a különböző településeken mutatják a 10.<sup>25</sup> és 11.<sup>26</sup> sz. táblák:

Amint az adatokból is látható, a két szerző (Pasza Árpád–Faragó Ferenc) – illetve a Horvátországi Magyarok Szövetsége is – nagyobbra becsüli a magyarság számát Baranyában (kb. 10.000-re). Baranyán kívül magyarok élnek még Kelet-Szláviániában, illetve Eszéken is. Az 1991-es népszámlálás adatai szerint<sup>27</sup> Eszéken 57,2 % horvát, 18 % szerb, 2,2 % magyar és 22,6 % egyéb élt. Eszéket a horvátországi magyarok központjuknak tekintik. Itt jelenik meg a Magyar Képes Újság, és itt működik a Horvátországi Magyarok Szövetsége és a Magyar Néppárt is. Egy képviselőt delegálnak a horvát parlamentbe. Eszéken kívül a magyarok homogén falvakban élnek, amelyekben megmaradt 900 éven keresztül az archaikus magyar tájszólás. Több baranyai település még az Árpádház idejétől magyar identitással létezik (Laskó, Várdaróc, Kopács, Csúza, Sepse, Újbezdán, Vörösmart). A háború előtt a baranyai magyaroknak lehetőségük volt anyanyelven tanulni több általános iskolában és a Pélmonostori középiskolában. Manapság a szerb ellenőrzés alatt élő Baranyáról nem sok adat létezik. Az elmenekültek, vagy elüldözöttek gyermekei magyar nyelven tanulhatnak a 17 eszéki általános iskolában.

Érdekesek a vallásra vonatkozó népszámlálási adatok (lásd a 12. sz. táblát). Az 1931-es népszámlálás adatokat nyújt a Drávaszög vallási struktúrájáról is. Ekkor Baranyában 35.135 római katolikus, 11.314 pravoszláv, 5.745 evangélikus (református), 261 ateista, 16 muzulmán és 376 egyéb valláshoz tartozó lakos élt. Ebben az időszakban Drávaszögben<sup>28</sup> 23.374 horvát vagy szerb, 16.108 német, 12.410 magyar és 391 egyéb nemzetiségű élt.

---

<sup>24</sup> Tutenov Andrija: U Baranji hrvatska vlast, Kormoran, Osijek, 6. szám, 1992. április 2.

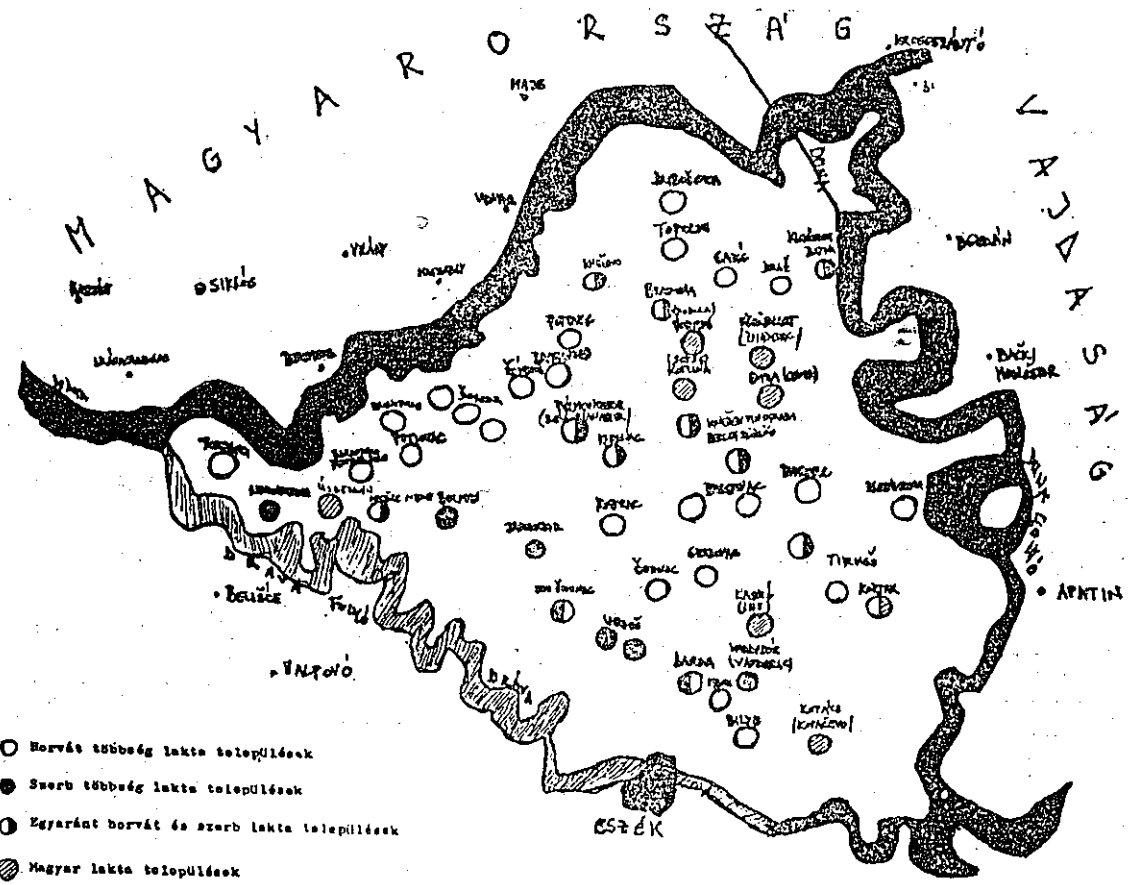
<sup>25</sup> Lásd a 14. jegyzetet.

<sup>26</sup> Pasza Árpád – Faragó Ferenc: Novi okupator gori od Tatara i Tureka. Glas Horonje Osijek, 1992. június 20.

<sup>27</sup> Andjelkó Milardovic: Slavonija i Baranja, Vjesnik Zagreb, 1991. december (sorozat)

<sup>28</sup> Kormoran, Osijek, 1992. december 22.

6. sz. térkép



- Horvát többség lakta települések
- Szerb többség lakta települések
- ⊖ Egyaránt horvát és szerb lakta települések
- ⊖ Magyar lakta települések
- ⊖ Egyaránt horvát és magyar lakta települések

10.sz. tábla.

Az 1910-ben magyar többségű községek, a magyarok száma és aránya, 1880-1991.

	1000 fő															
	A népesség száma					A magyarok száma					A magyarok aránya					
	1880	1910	1948	1981	1991	1880	1910	1948	1981	1991						
Bellye/Bilja	1 227	1 191	1 343	3 692	3 522	614	597	614	490	600	50,0	50,1	45,7	13,3	17,0	
Csuzs/Suza	1 079	1 262	1 159	884	795	1 047	1 247	1 119	760	710	97,0	98,8	96,5	86,0	80,3	
Hercegszöllős/ Knezevi Vinogradi	2 684	2 805	4 705	2 901	2 640	1 339	1 492	1 146	472	450	49,9	53,2	24,4	16,3	17,0	
Karancs/Karanac	1 474	1 665	1 469	1 491	1 461	826	1 014	684	328	300	56,0	60,9	46,6	22,0	20,5	
Kiskőszeg/Batina	1 963	2 746	2 233	1 643	1 446	755	1 854	1 489	867	820	38,5	67,5	66,7	52,8	56,7	
Kopács/Kopacevo	1 355	1 187	934	826	805	1 290	1 121	860	565	580	95,2	94,4	92,1	68,4	72,0	
Kő/Kamenac	473	369	342	271	294	445	327	214	107	110	94,1	88,6	62,6	39,5	37,4	
Laskó/Lug	1 431	1 864	2 308	1 466	1 175	1 310	1 806	1 447	941	900	91,5	96,9	62,7	64,2	76,6	
Nagybodolya/Podolje	976	1 315	841	363	282	513	892	651	242	200	52,6	67,8	77,4	66,7	70,9	
Sepső/Kotlina	1 034	1 047	936	533	457	992	1 034	903	488	420	95,9	98,8	96,5	91,6	91,9	
Újbedán/Novi Bedan		521	596	600	444	378	401	585	579	419	360	76,9	98,2	96,5	94,4	95,2
Várdaróc/Vardarac	1 034	1 079	1 240	821	774	929	1 051	871	589	580	89,8	97,4	70,2	71,7	74,9	
Vörösmart/Zmajevac	2 278	2 246	2 278	1 445	1 229	1 756	2 072	2 097	1 121	950	77,1	92,3	92,1	77,6	77,3	
<b>Összesen :</b>	<b>17 529</b>	<b>19 372</b>	<b>20 388</b>	<b>16 780</b>	<b>15 258</b>	<b>12 217</b>	<b>15 092</b>	<b>12 674</b>	<b>7 389</b>	<b>6 980</b>	<b>69,7</b>	<b>77,9</b>	<b>62,2</b>	<b>44,0</b>	<b>45,7</b>	

**A. TELEPÜLÉSEK AMELYEK BEN A MAGYAROK 70-95-ÖT TETTEK KI**

11. sz. tábla

Település	1981-ben a lakosság összesen	ebből a magyarok száma	%	1991-ben a lakosság összesen	ebből a magyarok száma	%
1. Vörösmart	1.445	1.121	77,6	1.229	950	77,3
2. Sepse	53	488	91,6	457	420	91,9
3. Csuzs	884	760	86,0	795	710	88,3
4. Laskó/Kozjakkal együtt/	1.446	941	64,2	1.175	900	76,6
5. Újbezdn	444	419	94,4	378	360	95,2
6. Várdaróc	821	589	71,7	774	580	74,9
7. Kopács	826	565	68,4	805	580	72,0
<b>ÖSSZESEN</b>	<b>6.399</b>	<b>4.883</b>	<b>76,3</b>	<b>5.613</b>	<b>4.500</b>	<b>80,2</b>

**B. TELEPÜLÉSEK AMELYEK BEN A MAGYAROK 10-70-ZÖT TETTEK KI**

8. Nagybodolya	363	242	66,7	282	200	70,9
9. Kisköszeg	1.643	867	52,8	1.446	820	56,7
10. Kő	271	107	39,5	296	110	37,4
11. Darázs	910	262	28,8	836	240	28,7
12. Karancs	1.491	328	22,0	1.461	300	20,5
13. Hercegszőlős /tanyákkal/	2.901	472	16,3	2.640	450	17,0
14. Márok	586	94	16,0	517	80	15,5
15. Bellye	3.692	490	13,3	3.522	600	17,0
16. Cukorgyár	623	67	10,7	729	60	8,2
17. Pélfmonostor	9.118	779	8,5	10.124	1.240	12,2
18. Dárda	6.512	603	9,3	6.721	600	8,9
<b>ÖSSZESEN :</b>	<b>28.110</b>	<b>4.311</b>	<b>15,3</b>	<b>28.572</b>	<b>4.700</b>	<b>16,4</b>

LÁSZLÓ HEKA – ILDIKÓ SZONDI

DIE UNGARN IN DRAUWINKEL

(Zusammenfassung)

Der Essay deckt die historische, geographische und wirtschaftliche Zusammenhänge des Kroatischen Baranya auf. Der Leser kann auch in die geschichtliche Entwicklung des Landes einen Einblick gewinnen. Das Werk beschäftigt sich in einem eigenen Teil mit den Eigentumsverhältnissen in einem eigenen Teil mit den Eigentumsverhältnissen von Beli Manastir (Pélmonostor), mit der Selbstverwaltung des Drauwinkels und mit den Bezirken der Kroatischen Republik. Die Verfasser bereichern die mit der Bevölkerung beschäftigende Teile mit authentischen Reproduktionen von Karten und statistischen Daten. Im gleichen Teil können wir über die ethnische Entwicklung von dem Kroatischen Baranya von 1839 bis 1981, und über seine demographische Struktur lesen. Außerdem können wir in die Konfessionsangehörigkeit der Bevölkerung einen Einblick gewinnen. So tut sich uns ein komplexes Bild über das Kroatischen Baranya auf.